



*Resolusjonsforslag fra Romssa Sámi Searvi.
Vedtatt av NSRs 49. landsmøte 16.-18. oktober 2026*

Eierskap til forskningsdata

*Samisk data governance av forsknings-, arkiv- og offentlig data
– et helhetlig samisk forvaltnings-, kontroll- og styringssystem.*

Bakgrunn

Data utgjør en strategisk, kulturell og samfunnsmessig ressurs, som bør komme folket til nytte. Det gjelder også hvordan samiske data best nyttiggjøres for samisk nasjonsbygging. Samiskrelaterte data har blitt samlet inn, lagret, analysert og brukt av forskningsinstitusjoner, offentlige myndigheter og arkiver uten at samiske institusjoner eller det samiske folk nødvendigvis har hatt tilstrekkelig innflytelse over disse prosessene.

For å kunne forstå og nyttiggjøre seg av data, trenger man forståelse for dataenes opprinnelse og opphav. Derfor er det viktig at de som har relasjoner og koblinger til dataene, er med på forvaltningen. De forstår dataenes innhold, anvendelsesområde og kan derfor bidra til å bestemme hvordan dataene skal brukes, hvem de kan deles med og for hvilket formål, om dataene er egnet for viderebruk av tredjepart eller åpen tilgjengeliggjøring, lagringsvilkår, og tilgang til dataene. Samiske data bør derfor i større grad forvaltes ut fra det samiske folks rettigheter, interesser og behov, slik at dataene brukes riktig og formålstjenlig.

Digitalisering, kunstig intelligens, stordataanalyser og økende internasjonal deling av forskningsdata, arkivdata og offentlige data forsterker behovet for en helhetlig samisk modell for datastyring. Samiske data omfatter ikke bare personopplysninger, men også språkdata, kulturarv, tradisjonell kunnskap, stedsnavn, slekts- og historiske opplysninger, miljødata, helseopplysninger og annet materiale som har kollektiv betydning for det samiske samfunnet.

Samiske kollektive behov og interesser er på helseforskningsområdet særskilt ivaretatt gjennom de etiske retningslinjene for samisk helseforskning og krav om samisk kollektivt samtykke. Også samisk tradisjonell

kunnskap knyttet til genetisk materiale har et særskilt, men avgrenset, rettslig vern. Dessverre er det mangelfullt når det gjelder andre samiske data og deres anvendelse, gjenbruk, viderebruk/deling, lagring og hvordan dette skal forvaltes best fra samisk hold.

Det er derfor nødvendig å etablere *samisk data governance* som et grunnleggende prinsipp for all håndtering av samiske forskningsdata, arkiv- og forvaltningsdata og annen offentlig data relevant for samiske forhold.

Politisk vurdering

På samme måte som naturressurser, kulturarv og tradisjonell kunnskap krever egne styringsmekanismer, må også dataressursene som beskriver og representerer samisk språk, kultur og samfunnsliv forvaltes innenfor et rammeverk som sikrer samisk innflytelse og rettferdig nytte.

Samiske rettigheter knyttet til selvbestemmelse, språk, kultur, tradisjonell kunnskap og deltakelse i beslutninger er forankret i norsk rett og i Norges folkerettslige forpliktelser. Den samme rettighetsbaserte tilnærmingen må også få betydning når disse verdiene og kunnskapene finnes i digital form.

I det 21. århundret er data i økende grad en del av kunnskaps-, språk- og kulturgrunnet for samisk selvbestemmelse. *Samisk data governance* bør derfor forstås som en digital videreutvikling av prinsippene som blant annet følger av Grunnloven §108, Sameloven, ILO K-169 og UNDRIP (FNs urfolkserklæring fra 2007).

Samisk data governance innebærer ikke nødvendigvis juridisk eierskap til alle samiske data, og handler heller ikke om å begrense forskning eller tilgang til kunnskap. Ulike typer data kan kreve ulike former for styring. Det kan innebære eierskap i noen sammenhenger, og i andre sammenhenger medbestemmelse, kontroll, tilgang, samtykke eller deling av nytte. Tvert imot handler det om å utvikle et tillitsbasert og rettighetsforankret system som sikrer at forskning, arkivering, offentlig forvaltning og innovasjon skjer på en måte som respekterer samiske rettigheter, styrker samisk selvbestemmelse og ivaretar samisk kulturarv for framtidige generasjoner.

Samer bør ha en reell rolle i utviklingen av politikk og rammeverk for samiske data. Et helhetlig rammeverk vil styrke Sametingets og samiske institusjoners mulighet til å utvikle ansvarlig forvaltning av samiske data i en digital tidsalder.

At urfolk selv har styring og kontroll over data som angår dem, er også i tråd med de CARE-prinsippene for urfolksdata (Collective Benefit, Authority to Control, Responsibility, Ethics), som mange urfolksorganisasjoner internasjonalt nå bruker som grunnlag for data governance. Samerådets arbeid med Sámi Ownership and Data Access (SODA) bygger videre på disse prinsippene og gir et tydelig samisk utgangspunkt for utviklingen av et slikt rammeverk.